

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเกี่ยวกับหนังสือเรียนวิชาหลักภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1 ของกระทรวงศึกษาธิการนี้ ยังไม่เคยมีผู้ใคร่วิจัยมาก่อน แต่งานค้นการ เขียนและงานวิจัยซึ่งมีแนวโน้มใกล้เคียงและเกี่ยวข้องกับกรวิเคราะห์หนังสือเรียน และการเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทยเท่าที่ค้นคว้ารวบรวมได้มีดังนี้คือ

นักเรียนมัธยมศึกษากับการเรียนการสอนวิชาหลักภาษา

ลักษณะของนักเรียนชั้นมัศึกษานั้นมีความแตกต่างจากเด็กในวัยอื่นอย่างชัดเจน คือเป็นเด็กวัยรุ่น มีความเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างรวดเร็ว ด้านร่างกายนั้นมีความเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่าง ตั้งแต่เรื่องน้ำหนัก สัดส่วน อวัยวะ แขนขา เสียง ฯลฯ และจะมีความสนใจต่อการเจริญเติบโตของตนเองควย ส่วนทางด้านอารมณ์เด็กในวัยนี้มีอารมณ์รุนแรง อ่อนไหวง่าย และจะพยายามทำตนเองให้เป็นที่ยอมรับในสังคม ต้องการร่วมสมาคมกับเพื่อนฝูงเป็นอย่างมาก สำหรับทางด้านสติปัญญาของเด็กนั้นเจริญเติบโตขึ้น ใคร่เรียนใคร่รู้ ชอบซักถาม และชอบโต้แย้ง แสดงความคิดเห็น เมื่อลักษณะของนักเรียนในวัยรุ่นเป็นเช่นนี้ จึงมีบางอย่างขัดกับสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย โดยเฉพาะหลักภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาของไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก โดยที่ครูผู้สอนอาจไม่คำนึงถึงหรืออาจเข้าใจถึงลักษณะของนักเรียนในวัยนี้ แต่มีปัจจัยอื่น ๆ ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น การเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทยจึงประสบปัญหา ไม่สู้ดีหากตามความมุ่งหมายของหลักสูตรของครูและตัวนักเรียนเอง

สภาพขัดกันระหว่างพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของนักเรียนกับการเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทยมีมากมายหลายประการ จะขอสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้

1. การสอนในโรงเรียนไม่ตรงกับสภาวะแวดล้อมทางสังคมที่นักเรียนประสบพบเห็น ครูจะสอนให้นักเรียนรู้ว่าใช้ภาษาอย่างนี้ถูก อย่างนั้นผิด เวลานั้นนักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือทำข้อสอบฝึกจากหลักเกณฑ์ที่ครูสอนหรือจากหนังสือเรียน ก็จะไม่ได้อะไร ถ้าผิดมาก ๆ หรือผิดบ่อย ๆ ก็จะถูกตำหนิ ทั้ง ๆ ที่ภาษาไทยเป็นภาษาที่ไม่มีกฎเกณฑ์ให้เห็นชัด และโดยมากในสังคมมีการสื่อสารอาศัยการเจรจา การเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทยในห้องเรียนครูบอกว่าการใช้ภาษาเช่นนั้นผิดกฎเกณฑ์ แต่นักเรียนพบว่าในครอบครัว ในสังคมใช้กันแบบนี้โดยทั่วไป และก็สื่อสารเข้าใจกันได้โดยไม่เคยครุ่นอะไร ทำให้นักเรียนมีปัญหาในตัวเอง เมื่อครูให้คำตอบที่แน่นอนแก่นักเรียนไม่ได้ การเรียนการสอนวิชานี้ในห้องเรียนจึงไม่สามารถตอบสนองพัฒนาการของนักเรียนที่มีนิสัยใคร่เรียนรู้ ชอบซักถาม และนักเรียนในวัยนี้ต้องการเข้าร่วมในสังคม จึงมองไม่เห็นประโยชน์ของการเรียนหลักภาษาไทยในห้องเรียน ซึ่งขัดกับการใช้ภาษาในสังคม¹

2. การเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทยไม่สอดคล้องกับพัฒนาการทางภาษาของเด็ก เด็กวัยนี้ชอบความแปลกใหม่ มักจะคิดศัพท์แผลง ๆ ของตัวเองขึ้นมาใช้ และชอบทดลองใช้สำนวนภาษาที่ผาดโผน จึงเกิดช่องว่างในการเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทย มีช่องว่างทางภาษาระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนไม่ได้อ่าน ไม่ได้ฟังภาษาที่ตนเองสนใจ ซึ่งแท้จริงวัยนี้ชอบอ่านหนังสือมาก แต่ในประเทศเรามีการช่วยเหลือความต้องการ ความสนใจเกี่ยวกับหนังสือวัยรุ่นน้อยเต็มที่ ครูบางคนยังห้ามอย่างเข้มงวดในการใช้ภาษาแสดงของวัยรุ่นอีกด้วย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนมีทัศนคติไม่ดีต่อการเรียนหลักภาษาไทย²

3. กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนวิชาภาษาไทย รวมทั้งวิชาหลักภาษาไทยที่ครูบางคนใช้ขัดกับสภาพพัฒนาทางกายภาพของเด็ก เด็กวัยนี้ร่างกายเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว รู้สึกว่าแขนขาตัวเองเก้งก้าง ซักเขิน ลูกนั่งไม่สะดวก ครูอาจมองเห็นว่า

¹บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ภาษาไทย : วิชาที่ถูกลืม, หน้า 85 - 86.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 86 - 87.

นักเรียนชักช้าในการลุกขึ้นตอบคำถาม ไม่พอใจการทำกิจกรรมหน้าชั้นตามลำพัง ไม่ชอบอ่านหนังสือ หรือร้องเพลงในชั้นเรียนเพียงคนเดียว พฤติกรรมเหล่านี้ของนักเรียนเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ครูอาจอารมณ์ขุ่นมัว ทำหน้าที่เคียนความประพฤติ ถ้าครูไม่พยายามเข้าใจลักษณะของนักเรียนวัยรุ่นและไม่ปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับนักเรียนในวัยนี้ แต่ยังคงบังคับให้นักเรียนให้ทำกิจกรรมที่ครูต้องการ ทั้ง ๆ ที่วัยรุ่นไม่ชอบทำตามคำสั่งคำสอน มักจะทลลงชักขึ้น ผลเสียจึงเกิดมากมาย เชื่อได้ว่านักเรียนจะไม่ชอบครูที่ไม่เข้าใจเขา และจะพาลไม่ชอบวิชาภาษาไทยหรือวิชาหลักภาษาไทยไปด้วย¹

การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทย

ก่อนก้าวไปสู่ขั้นการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทย จำเป็นต้องศึกษาและเข้าใจสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่าเป็นไปในรูปใด เพื่อจะแก้ปัญหาและพัฒนาได้ถูกจุดและตรงในแต่ละประเด็น ประสิทธิ์ กาพย์กลอน ได้เขียนถึงเรื่องนี้ว่า "นักเรียนไม่ชอบเรียนวิชาหลักภาษาไทยเพราะเนื้อหาวิชาเต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ ของท่องจำรายละเอียดต่าง ๆ และอีกสาเหตุหนึ่งก็คือ ครูสอนแต่ตัวเนื้อหาหลักภาษาล้วน ๆ นักเรียนไม่ทราบว่าให้นำเนื้อหาไปใช้ในการแสดงออกได้อย่างไร"² ยังมีผู้แสดงความเห็นอื่นต่างไปจากนี้คือ เห็นว่าปัญหาที่นักเรียนเกลียดหลักภาษาไทยเพราะมีทัศนคติไม่ดีต่อตำราหลักภาษาไทยซึ่งมีรายละเอียด ชื่อต่าง ๆ ไขแต่ภาษาบาลีสันสกฤต บางตอนเป็นหลักภาษาอังกฤษชื่อแขก เช่น กาล มาลา วาจก วิธีการสร้างคำก็เป็นการสร้างคำของภาษาอื่น เป็นต้น ทำให้หลักภาษาไทยน่าเบื่อสำหรับคนไทย เพราะส่วนใหญ่มีใช้หลักภาษาไทยโดยตรง³ นอกจากนี้เนื้อหา

¹ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม, วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา, หน้า 39.

² ประสิทธิ์ กาพย์กลอน, "ปฏิรูปการสอนหลักภาษาไทย," วิทยาศาสตร์ 27 (3 มกราคม 2519) : 22.

³ สุเจตน์, "เรามาปรับปรุงหลักภาษากันทีไหม," ประชาศึกษา 22 (มิถุนายน 2520) : 31.

หลักภาษาไทยไม่สัมพันธ์กับความเป็นจริง บางประโยคเป็นภาษาที่ไม่เคยได้ยินใครพูดที่ไหนเลยนอกจากในตำราหลักภาษาไทย¹

มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและความคิดเห็นของนักเรียนต่อวิชาภาษาไทย ทำให้ทราบปัญหาเกี่ยวกับวิชาหลักภาษาไทยมากมาย ดังที่ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม² ได้สรุปปัญหาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ไว้ดังนี้คือ

1. ครูชอบสอนวิชาหลักภาษาไทยน้อยกว่าวิชาอื่นในหมวดวิชาภาษาไทยด้วยกัน
2. ครูมีความคิดเห็นว่าวิชาหลักภาษาไทยสอนยาก
3. อุปกรณ์และตำราที่ใช้ประกอบการสอนมีไม่เพียงพอ
4. ครูใช้วิธีสอนแบบเดิม คือ อธิบายแล้วบอกให้นักเรียนจด ไม่ใคร่ได้ทำกิจกรรมประกอบการสอนหลักภาษาไทย
5. ครูเกิดความท้อแท้ใจเพราะไม่ได้รับการยกย่องจากผู้บริหาร เพื่อนครู และนักเรียน
6. เนื้อหาที่ปรากฏในหลักสูตรและแบบเรียนมีความซ้ำซ้อนกันในทุกระดับชั้น ทำให้เกิดความซ้ำซากน่าเบื่อหน่าย
7. เนื้อหาหลักภาษาไทยยากและไม่ใคร่ เป็นประโยชน์ต่อการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของนักเรียน
8. นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชา และไม่ชอบเรียนวิชาหลักภาษาไทยมากที่สุด
9. นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาที่เรียนในวิชาหลักภาษาไทยยาก เรียนยาก ไม่สนุก และไม่น่าสนใจเมื่อเปรียบเทียบกับวิชาอื่นในหมวดวิชาภาษาไทยแล้ว นักเรียนสนใจเรียนวิชาอื่น เช่น วรรณคดีมากกว่า²

001639

¹ครูโหม่ สอนไทย, "หลักภาษาไทย หลักภาษาใคร," : 31.

²สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม, วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา,

จากการสรุปปัญหาในวิชาหลักภาษาไทยข้างต้น ทำให้มองเห็นปัญหาของวิชานี้อย่างละเอียด และชัดเจน เป็นปัญหาที่วงการศึกษามีควรปล่อยให้ค่อยๆ เติบโต มีการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทยให้เป็นวิชาที่ใคร ๆ มองเห็นคุณค่าสมกับที่วิชานี้มีคุณค่าในตัวเอง ได้มีผู้มองเห็นช่องทางในการพัฒนาวิชานี้ดังต่อไปนี้คือ

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ โคธธิบายว่า หนังสือคู่มือครูวิชาหลักภาษาไทยได้ระบุจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนเกิดความพอใจกับภาษาของตนเองยิ่งขึ้น และให้เกิดสมรรถภาพเชิงสังเกต การที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อนี้ครูจะต้องปรับปรุงวิธีสอน โดยทำให้บรรยากาศในห้องเรียนเอื้ออำนวยต่อการที่นักเรียนจะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ให้นักเรียนอ่านข้อความที่อ่านเองได้มาล่วงหน้า แล้วช่วยกันอภิปราย ตอบปัญหา และควรหลีกเลี่ยงในสิ่งที่จะทำให้เด็กเรียนง่วงงุน ครูจำเป็นต้องรู้วัตถุประสงค์ของการสอนแต่ละเรื่องให้ถี่ เพื่อจะได้จัดกิจกรรมให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ครูควรมีความมั่นใจในการสอน โดยศึกษาคู่มือครู เป็นการเสริมความรู้อันตนเองให้กว้างขวาง¹ และได้สรุปแนวการสอนหลักภาษาไทยตามหลักสูตรวิชาบังคับ พุทธศักราช 2521 ไว้ว่า

1. สอนสัมพันธ์กับบทเรียนแต่ละเรื่องในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ โดยจัดไว้ในภาคกิจกรรมท้ายบทเรียน
2. สอนโดยจัดเวลาเฉพาะบทเรียนบางเรื่อง ใช้เวลาหัวข้อละ 2-3 คาบ โดยใช้เนื้อหาจากหนังสือเรียนหลักภาษาไทยตามแนวที่เสนอแนะไว้ในคู่มือการสอน
3. สอนเป็นภาคปฏิบัติในการใช้ภาษาให้ดูกระเป๋ียบของภาษา ในการอ่านและการเขียน²

¹ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, "การสอนหลักภาษาไทยตามหลักสูตรมัธยมศึกษา 2522," เอกสารประกอบการสอนวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523, หน้า 1-2. (อัคราเนนา).

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

นอกจากสรุปแนวการสอนตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 แล้ว ยังได้เสนอแนะวิธีสอน 10 วิธี ที่อาจนำไปดัดแปลงใช้ได้กับบทเรียนหลักภาษาไทยตามแนวทักษะสัมพันธ์ ดังนี้คือ

1. ปลุกศรัทธา ครูควรจูงใจให้นักเรียนเห็นประโยชน์และความสำคัญของวิชาก่อนจะเรียนวิชานี้เสียก่อน
2. หาทัวอย่าง ครูควรสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์และศึกษาหาตัวอย่างลักษณะของภาษาจากสภาวะทางสังคม
3. ช่างสังเกต ให้นักเรียนรู้จักสังเกตภาษาที่ใช้อยู่ในชีวิตและสังคม
4. คิดเหตุผล ฝึกให้นักเรียนคิดหาเหตุผลมาสนับสนุนกฎเกณฑ์ทางภาษา
5. คนควารวบรวม ฝึกให้นักเรียนรู้จักค้นควารวบรวม เพราะนอกจากจะเรียนหลักภาษาควยความสนุกแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองให้ลึกซึ้งกว้างขวางขึ้น
6. ร่วมกิจกรรม ครูควรใช้กิจกรรมหลาย ๆ อย่างเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนุกทั้งจัดในห้องเรียนและจัดเป็นชุมนุม
7. ทำอุปกรณ์ ครูควรใช้วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน และควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำอุปกรณ์ด้วย
8. สอนการใช้ ครูควรแนะนำว่านักเรียนจะใช้ความรู้หลักภาษาให้เป็นประโยชน์อย่างไรบ้าง
9. ให้หลักเกณฑ์ ครูควรสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ และควรนำทางให้นักเรียนรู้จักสรุปกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง
10. เล่นรอยกรอง ให้นักเรียนรู้จักสรุปหลักเกณฑ์ด้วยการแต่งเป็นรอยกรอง ซึ่งจะช่วยให้จำได้นาน¹

¹ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, "การสอนหลักภาษาไทยตามหลักสูตรมัธยมศึกษา 2522," หน้า 5 - 8.

แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทยให้น่าสนใจ และมีความหมายต่อตัวเด็กนั้นควรทำให้เด็กเกิดความสุข สนุกสนาน เพลิดเพลินในขณะที่สอนควบคู่ไปกับความรู้ที่ได้รับ ดังนั้นการเรียนแบบปนเล่นจึงเป็นสิ่งที่น่านำมาใช้ การสอนแบบนี้เป็นวิธีการหนึ่งในจำนวนแนวทางการสอนหลักภาษาไทย 23 ข้อ ของ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม¹ ซึ่งมีที่นอกเหนือไปจากวิธีการที่ได้นำมากล่าวข้างต้นดังต่อไปนี้คือ

1. การสอนแถมเล่น จะทำให้วิชาหลักภาษามีชีวิตชีวาขึ้น
2. ครูควรสอนโดยพยายามใช้หลักภาษาไทยเป็นเครื่องพื้นฟู ภายทอกและรักษาวัฒนธรรมไทยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ครูอาจจะให้จัดกิจกรรม สนับสนุนการจัดชุมนุมเพื่อเป็นการฟื้นฟูส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมทางด้านภาษา
3. การประเมินผลการเรียนการสอนหลักภาษาไทย ครูควรจะได้ประเมินทุกด้าน ไม่ควรเน้นในเรื่องความจำแต่เพียงอย่างเดียว ควรประเมินผลจากกิจกรรมที่วัดดูประสงค์เฉพาะบทนั้น วิธีประเมินผลควรใช้หลาย ๆ วิธี
4. ครูควรสนับสนุนให้นักเรียนได้เผยแพร่ความคิดและผลงานการค้นคว้าของนักเรียนในชั้นเดียวกัน หรือชั้นอื่นได้รับทราบ เป็นการแสดงออกจากความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน¹

นอกจากนี้ยังมีผู้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับวิชาหลักภาษาไทยว่า เนื้อหาที่ล้าสมัยอย่างยิ่งของวิชาหลักภาษาไทยเกิดจากความเข้าใจผิดว่า ภาษาไทยไม่มีไวยากรณ์ หรือถึงมีก็เป็นเพราะอิทธิพลของภาษาอื่น แท้จริงแล้วภาษาเป็นระบบอย่างหนึ่งย่อมประกอบด้วยเสียง โครงสร้างของภาษาหรือระเบียบของภาษา (ไวยากรณ์) และความหมาย ภาษาแต่ละภาษาย่อมเป็นระบบระเบียบของตัวเอง ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ ความเข้าใจผิดในหลักวิชาและไม่ทราบจุดประสงค์ที่แน่นอนของการเรียนการสอนวิชานี้ การสอนที่เด็กเห็นว่าไม่ควรผูกประโยค

¹ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม, วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา, หน้า 181 - 182.

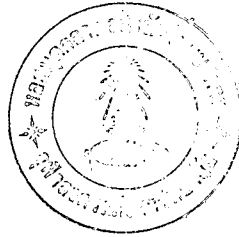
แบบภาษาต่างประเทศ การท่องจำว่าคำนามคืออะไร มีก็ชนิด การทำแบบฝึกหัดโดยการขีด
 ถูกผิด วงกลม ฯลฯ เช่นนี้ถือว่าไปจะทำให้การ เรียนหลักภาษาไทยสูญเปล่า เพราะเนื้อหา
 ไม่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันเลย และข้อเสนอแนะแนวทางการเรียนการสอนไว้ว่า ผู้สอนและ
 ผู้เรียนควรจะได้ช่วยกันทำให้วิชาที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน โดยไม่ต้องเรียนเพื่อเป็นนักภาษา
 กันหมด แต่ควรจะเป็นผู้ใช้ภาษาที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการสอนจึงควร เป็นแบบตั้งคำถาม
 ให้ข้อสังเกตมากกว่าจะให้ท่องจำกฎเกณฑ์โดยไม่มีเหตุผล ควรพิจารณาการสร้างคำใหม่ใน
 ชีวิตประจำวัน เช่น คำว่า กลิ่นสะอาด เป็นต้น โดยเน้นว่าจะมีการ เปลี่ยนแปลงการเรียน
 การสอนวิชาหลักภาษาไทยให้ดีขึ้นได้ถ้าหลักสูตรได้กำหนดจุดประสงค์ของวิชานี้เป็นที่แน่นอน¹

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน ได้เขียนถึงจุดหมายปลายทางในการ เรียนการสอนหลักภาษา
 ไทยว่า นำหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของวิชาหลักภาษาไทยไปปรับใช้ในการพูดหรือเขียนได้มากสถาน
 คือสามารถนำหลักภาษาไปประยุกต์ใช้ในการแสดงออกได้มากที่สุด ดังนั้นการสอนหลักภาษา
 จำเป็นต้องจัดบทเรียนให้สัมพันธ์กับการใช้ภาษาอย่างใกล้ชิด ไม่สอนแยกตามลำพัง พยายาม
 นำเนื้อหาหลักภาษามาแปลงเป็นการใช้ภาษาในสถานการณ์หรือโอกาสต่าง ๆ ที่นักเรียนต้องการ
 ผู้เรียนจึงจะมองเห็นประโยชน์ของวิชาหลักภาษาไทยจริง ๆ ครูภาษาไทยควรจะทราบว่าใน
 สถานการณ์หนึ่งเราควรใช้หลักภาษาส่วนใดเป็นกลไกในการแสดงออก เป็นประโยชน์หรือข้อความ
 และพยายามวิเคราะห์ว่าสถานการณ์นั้น ๆ จำเป็นต้องใช้หลักภาษาส่วนใดบ้าง เวลาสอนก็นำ
 หลักภาษาไทยส่วนนั้นไปสร้างเป็นบทเรียนในรูปของการใช้ภาษาที่สัมพันธ์กับสถานการณ์หรือ
 เรื่องที่เรียน จะช่วยให้นักเรียนใช้ภาษาได้คล่อง หนักและยังทำให้วิชาหลักภาษาไทยมีชีวิตชีวา
 ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้ให้ตัวอย่างบทเรียนการสอนหลักภาษาไทยตามแนวนี้ให้เห็นอย่างชัดเจน
 คือสร้างสถานการณ์เรื่องการท่องเที่ยว และนำเรื่องคำบุพบท คำหน้าคำบอกเวลา คำบอกเวลา
 คำกริยา มาให้สัมพันธ์กัน ทำให้เนื้อหาหลักภาษาไทยไม่แห้งแล้งและเด็กได้เห็นว่าหลักภาษานำ

---

¹ดวงมน ปรวิฑูณะ, "ภาษาไทยวันนี้ : ข้อคิดเห็นเรื่อง การเรียนการสอนหลักภาษา
 ไทย," วิทยาสาร 15 (8 มกราคม 2517) : 38 - 40.

ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ๆ¹

แต่มีผู้ให้ความเห็นในการปรับปรุงการสอนหลักภาษาไทยแตกต่างไปจากคนอื่นที่กล่าวไปแล้ว คือ ถ้าได้ปรับปรุงหลักสูตร ปรับปรุงภาษาไทยให้ดีขึ้น เป็นระเบียบสอดคล้องกับชีวิตอย่างแท้จริงโดยเอากำลังของนิสิตนักศึกษาที่ศึกษาค้นภาษาศาสตร์ และได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องคำและประโยคในภาษาไทยโดยใช้หลักภาษาศาสตร์ซึ่งถูกต้องตามความเป็นจริงของการใช้ภาษาของคนทั่วไป และนำความรู้ที่ได้เหล่านั้นมาปรับปรุงหลักสูตรวิชาภาษาไทย²

จะเห็นว่า นักการศึกษาหลายท่านแสดงความห่วงใยต่อวิชานี้ พร้อมกันก็ได้ชี้ช่องทางการพัฒนาการเรียนการสอนคล้ายคลึงกันบ้าง แตกต่างกันออกไปบ้าง นับว่าเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิชานี้เป็นอย่างมาก จากความคิดเห็นของท่านเหล่านั้นพอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรควรมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการเรียนการสอนวิชานี้ โดยคำนึงถึงเนื้อหาให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง
2. ครูควรจะดำเนินการสอนตามแนวทางที่หลักสูตรวางไว้ และพยายามสอนให้มีประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยให้นักเรียนสามารถนำประโยชน์จากหลักภาษาไทยไปใช้ในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน และควรสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นด้วย เพื่อการเรียนการสอนหลักภาษาไทยจะได้เป็นวิชาที่มีชีวิตชีวาไม่น่าเบื่อหน่าย
3. ควรติดตามประเมินผลการเรียนการสอนแต่ละครั้ง เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการสอนครั้งต่อไป
4. ใช้ผลงานวิจัยใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับการสอนหลักภาษาไทยตามแนวภาษาศาสตร์ มาปรับปรุงหลักสูตรวิชาหลักภาษาไทย

¹ประสิทธิ์ กาพย์กลอน, "ปฏิรูปการสอนหลักภาษาไทย," : 22 - 23.

²ครูใหม่ สอนไทย, "หลักภาษาไทย - หลักภาษาไทย," : 31 - 32.

ความสำคัญของหนังสือเรียน

หนังสือเรียนหรือหนังสือแบบเรียนมีความหมายใกล้เคียงกัน คือจะใช้ในการเรียน การสอนวิชาหนึ่งวิชาใดในท้องเรียน บรรจุนำเสนอความรู้ตรงตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ ซึ่ง หนังสือเรียนก็มีความหมายทำนองเดียวกันนี้ แต่มีลักษณะที่ทำให้มองเห็นว่า เนื้อหาในหนังสือ นั้นอาจเปลี่ยนแปลงได้ถ้ามีผู้ไม่เห็นด้วย หนังสือเรียนจึงมีได้มีแบบแผนตายตัว มีผู้ให้ความหมาย ของหนังสือแบบเรียนหรือหนังสือเรียนไว้ดังนี้คือ

จินตนา ไบกาชฎี ได้กล่าวถึงความหมายของหนังสือแบบเรียนไว้ว่า

หนังสือแบบเรียน คือหนังสือประเภทหนึ่งที่รวบรวมวิชาความรู้ในหมวดวิชาหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อเรื่องตรงตามหลักสูตรที่กำหนดไว้โดยวางถูกต้องและครบถ้วน หนังสือแบบเรียนมีจุดมุ่งหมายใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะ จึงมีกฎเกณฑ์การเขียนพิเศษ เช่น เขียนเป็นรายวิชาสำหรับเรียนตามระดับชั้นต่าง ๆ มีความถูกต้องตามวิสัยเรียน ลักษณะการเรียบเรียงเป็นพิธีการเชิงวิชาการ ใ้แก่ขอเท็จจริงที่ถูกต้อง เทียงธรรมชาติเรียนแต่ละบท ทายเล่มมักจะมีกิจกรรมเสนอแนะการเรียนการสอน¹

สมพงษ์ พลตะสุรย์ ได้อธิบายถึงความหมายของหนังสือเรียนไว้ว่า "ถ้าที่หน้าปก อ่านว่า หนังสือเรียน นักเรียนจะเอาไปเป็นหลักเกณฑ์ในการเรียน ครูจะเอาเล่มนี้ไปสอน เอาไปให้เด็กจก เอาไปให้ทำแบบฝึกหัด"²

เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale) ได้กล่าวไว้ว่า "หนังสือแบบเรียนเป็น อุปกรณ์การเรียนการสอนที่สำคัญอย่างหนึ่ง และเป็นแกนกลางในด้านความคิด"³

¹จินตนา ไบกาชฎี, "หนังสือเรียนที่ไม่ใช่แบบเรียน," ประชาศึกษา 28 (มีนาคม 2520) : 20.

²สมพงษ์ พลตะสุรย์, "หลักสูตรกับหนังสือ," วิทยาสาร 29 (15 ธันวาคม 2521): 29.

³Edgar Dale, Audic-Visual : Methods Teaching, 3d ed. (New York : Holt Rinehart and Winston Inc., 1960), p.665.

หนังสือแบบเรียนจึงเป็นวัสดุอุปกรณ์อย่างหนึ่งที่มีประโยชน์เป็นอย่างมากสำหรับการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน เกี่ยวกับประโยชน์ ความสำคัญของหนังสือแบบเรียน มีผู้กล่าวไว้หลายท่าน คือ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือแบบเรียนไว้ดังนี้คือ

1. จัดลำดับเนื้อเรื่องในวิชาหนึ่ง ๆ ทำให้การเรียนวิชาหนึ่ง ๆ เป็นไปตามลำดับ
2. ประกอบไปด้วยหัวข้อต่าง ๆ อันเป็นรากฐานของข้อความที่จะขยายออกไปได้
3. มีภาพแทรกหรือสิ่งอื่น ๆ ที่จะช่วยให้เข้าใจข้อความดียิ่งขึ้น¹

ประภาศรี สีหอำไพ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์หนังสือเรียนชั้นมัธยมศึกษา และได้เขียนถึงประโยชน์ของหนังสือเรียนไว้ดังนี้คือ

1. ช่วยการสอนรายบุคคล ผู้เรียนจะได้เลือกอ่านหนังสือตามความสนใจ และตามความสามารถของตนเอง
2. หนังสือแบบเรียนราคาถูกกว่าอุปกรณ์อื่น ๆ ทั้งยังบรรจุเนื้อหาและอื่น ๆ ไว้ได้มาก
3. บ่งวิธีสอนหลายรูปแบบ เพราะจะมีเนื้อหา กิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัด ฯลฯ
4. ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียนให้สนใจอ่าน
5. ช่วยปรับปรุงการสอน ทำให้ครูมีทักษะการสอนและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้มากขึ้น²

¹ องค์การปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา, "การใช้แบบเรียน" ใน เอกสารประกอบการประชุมครู โรงเรียนประถมศึกษา อันดับ 2 (ฉะเชิงเทรา: องค์การปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา, 2502), หน้า ๖.

² ประภาศรี สีหอำไพ, "เกณฑ์การวิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทย," หน้า 56.

ยังมีนักการศึกษาคนอื่น ๆ ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนว่าแบบเรียนที่ดีมีประโยชน์นั้นควรมีความสำคัญในแง่สามารถนำไปใช้เป็นแหล่งหรือเป็นคู่มือในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. เป็นแหล่งข้อมูลที่จะทำให้เนื้อเรื่องและคำตอบในปัญหาต่าง ๆ อย่างมีขอบเขตในวิชานั้น ๆ ทั้งเหมาะกับระดับความรู้ของนักเรียนในชั้นนั้น
2. เป็นแหล่งสำหรับตรวจสอบผลการทดลอง กฎเกณฑ์หรือทฤษฎีต่าง ๆ ว่าตรงกับผลการทดลองจริงหรือตรงกับแหล่งอื่นหรือไม่
3. เป็นแหล่งกิจกรรม เป็นคู่มือแนะแนวทางให้เกิดการศึกษาค้นคว้า
4. เป็นเครื่องมือที่กระตุ้น ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างมีระเบียบและจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ ตามลำดับชั้น
5. เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้ให้นักวิชาการ เกิดแรงบันดาลใจ สร้างสรรค์หนังสืออื่นออกมาประกอบหนังสือแบบเรียนเล่มนั้น¹

นอกจากนี้นักการศึกษาต่างประเทศได้อธิบายถึงความสำคัญของหนังสือแบบเรียนไว้อย่าง โค้แก่

ฮาร์ล อาร์ ดูกลาส (Harl R. Douglass) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่เราจะได้รับจากหนังสือเรียนไว้ดังนี้คือ

1. ช่วยจัดเนื้อหาของการเรียนการสอนให้มีระเบียบ
2. ช่วยในการจัดเนื้อหาต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันตามลำดับชั้นตอน
3. ช่วยเสนอองค์ประกอบพื้นฐานให้เข้าใจหลักสูตรโดยทั่วไป
4. ช่วยเสนอแนวทางต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์ไปใช้ในการเรียนการสอน

¹โกชัย สาริกบุตร และ สมพร สาริกบุตร, แนวการวิเคราะห์และประเมินผลแบบเรียน พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2521), หน้า 8.

๕. ช่วยเพิ่มพูนแหล่งข้อมูล¹

ซี อาร์ แมกซ์เวลล์ (G. R. Maxwell) ได้เขียนถึงความสำคัญของแบบเรียนไว้ว่า

1. เป็นแหล่งความรู้ที่ถูกต้อง
2. เป็นแหล่งวิชาการให้นักเรียนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในเรื่องนั้น ๆ ได้
3. ช่วยเรียบเรียงเนื้อหาวิชา เพื่อครูจะได้เลือกเนื้อหาที่เป็นมาตรฐานถูกต้องมาสอน
4. ช่วยประหยัดเวลาในการทำงานของครู สามารถช่วยครูทำงานได้อย่างดี²

จะเห็นได้ว่าแบบเรียนเป็นอุปกรณ์การเรียนที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะมีเนื้อหาเรียบเรียงไว้เป็นลำดับขั้นตอนตรงตามหลักสูตร ดังนั้นครูผู้สอนมักจะให้ความสำคัญต่อแบบเรียนมาก บางครั้งมากจนกระทั่งลืมความสำคัญของสิ่งอื่น ๆ เช่น การหาความรู้จากตำราอื่นเพิ่มเติม หรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้น่าสนใจ เป็นต้น บางทีคิดว่าตำราหรือหนังสือเรียนที่ตนใช้อยู่เป็นสิ่งถูกต้องเสมอ และหากตำราหลายเล่มให้คำตอบไม่ตรงกัน ครูผู้สอนก็ตัดสินใจไม่ได้ จีออฟฟรี บรอกตัน (Geoffrey Broughton) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ในบทความเรื่อง "ครูกับหนังสือแบบเรียน" ว่า ครูไม่ควรยึดเอาหนังสือเรียนเป็นสรณะในการสอนตลอดเวลา เพราะผู้แต่งตำรามักจะไม่รู้อะไรถึงความต้องการของนักเรียนอย่างแท้จริง ฉะนั้นครูจึงไม่ควรวางใจในผู้แต่งตำรามากนัก แต่ควรพิถีพิถันให้มากในการ

¹Harl, R. Douglass, The High School Curriculum (New York : The Ronald Press Company, 1956), p.162.

²C.R. Maxwell, The Selection of Textbooks (Houghton : Mifflin Company, N.Y., 1951), pp. 10 - 12.

เลือกแบบเรียนที่เหมาะสมกับศิษย์ของตน¹

เกณฑ์ในการวิเคราะห์หนังสือเรียน

ในปัจจุบันมีผู้เขียนหนังสือเรียนประกอบการเรียนการสอนในสาขาวิชาเดียวกันอยู่มาก ฉะนั้นครูหรือผู้มีส่วนในการเลือกหนังสือจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์หนังสือเรียนว่า ควรจะพิจารณาในกรณีใดบ้าง และแต่ละกรณีนั้นควรมีคุณสมบัติอย่างไร จึงจะเรียกว่าเป็นหนังสือเรียนที่ดี ควรนำหนังสือเรียนหลายเล่มที่เขียนในสาขาวิชาเดียวกันนั้นมาเทียบเคียงประเมินค่าเสียก่อนจะตัดสินใจเลือกให้นักเรียนใช้เล่มใดเล่มหนึ่ง แต่สำหรับครูควรมีประกอบกันหลายเล่มเพื่อจะได้มีความรู้ความคึกกว้างไกลและลึกซึ้ง

การประเมินคุณค่าของหนังสือประเภทตำราวิชาการหรือสารคดี หนังสือแบบเรียน หรือหนังสือเรียนนี้มีผู้วางกฎเกณฑ์ไว้หลายท่านทั้งนักการศึกษาชาวไทยและชาวต่างประเทศ จะขอยกตัวอย่างมาพอสังเขปดังนี้ รัญจวน อินทรกำแหง เขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ในหัวข้อ การประเมินคุณค่าของหนังสือ โศภิตาถึงการประเมินหนังสือประเภทตำราวิชาการหรือสารคดี ไว้ว่า

1. เนื้อหาวิชาและสาระของหนังสือ มีสาระเป็นแก่นสารที่แน่นอน มีความสมบูรณ์และสมคุณค่าเหมาะสำหรับผู้อ่านระดับนั้น
2. วิธีเสนอหนังสือ ชวนให้อ่าน เข้าใจง่าย สำนวนภาษาสละสลวย มีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน
3. การวางเค้าโครงลำดับเรื่อง ไม่ซับซ้อน เรียงลำดับความยากง่าย ทำให้เกิดความเข้าใจและมีความคิดต่อเนื่อง
4. คุณวุฒิและประสบการณ์ของผู้เขียนเป็นที่เชื่อถือได้

¹Geoffrey Broughton, "The Teacher and His Textbooks," English Language Teaching XXI, 3 (May 1969) : 262 - 264.

5. ส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือ ได้แก่ สารบัญ คำนี บรรณานุกรม อภิธานศัพท์ หากใดก็ช่วยผู้อ่านให้สะดวกรวดเร็วในการค้นคว้าจากหนังสือนั้น

6. ลักษณะรูปเล่มและคุณภาพการพิมพ์ มีความถูกต้องชัดเจน รวมทั้งภาพประกอบสวยงาม

รัฐจวน อินทรกำแหง ยังได้เห็นว่าสิ่งสำคัญที่สุดของหนังสือประเภทตำรา คือ ความถูกต้อง ความแม่นยำของเนื้อหาสาระของหนังสือ¹

การวิเคราะห์ประเมินคุณค่าของหนังสือนั้น จำเป็นต้องพิจารณาโดยละเอียดและแยกออกเป็นส่วน ๆ เพราะหนังสือย่อมมีส่วนประกอบหลายส่วนด้วยกัน ฉวีลักษณ์ บุนยะกาญจน ได้วางหลักการประเมินคุณค่าของตำรา โดยสร้างเป็นตารางในการวิเคราะห์ตำราในแขนงวิชาเดียวกัน ซึ่งมีผู้เขียนไว้มาก แบ่งมาตราส่วนประเมินค่าออกเป็น 4 ส่วน คือ พอใช้ เลว โดยได้แบ่งงานในการพิจารณาคำร่าออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหา

- ก. ผู้เขียนมีความรู้ ความสามารถในเรื่องที่เขียนหรือไม่
- ข. ตำรานั้นสามารถทำให้เกิดความเข้าใจในหลักสูตรวิชานั้นหรือไม่
- ค. ในหนังสือนั้นมีข้อความที่ขัดแย้งกันหรือไม่
- ง. เนื้อหาวิชาที่ปรากฏในหนังสือ นั้นมุ่งส่งเสริมทางด้านศีลธรรมและวรรณคดีหรือไม่

2. วิธีการเขียนเกี่ยวกับเนื้อหา

- ก. มีวิธีการเขียนที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนที่อ่านหรือไม่
- ข. คำศัพท์ที่ใช้มีความง่ายเหมาะสมกับวัยของนักเรียนหรือไม่

¹รัฐจวน อินทรกำแหง, การเลือกหนังสือและโสตทัศนวัสดุ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515), หน้า 47 - 48.

3. การจักเนื้อหา

- ก. กัณฑ์และสารบัญของหนังสือสมบุรณ์และง่ายต่อการไล่หรือไม
- ข. มีหน้าอธิบายคำศัพท์หรือไม
- ค. รูปภาพ แผนที่ ฯลฯ ที่ประกอบมีหรือไม
- ง. ไก่กล่าวถึงเรื่องราวที่เกี่ยวกับหนังสือหรือไม
- จ. มีข้อความย่อ ๆ ท้ายบทหรือไม
- ฉ. บรรณานุกรมท้ายเล่มช่วยในการค้นคว้าละเอียดเพียงใด

4. มาตรฐานในการพิมพ์

- ก. ตัวอักษร เป็นอย่างไร
- ข. ช่องว่างระหว่างบรรทัดไ้มาตรฐานเหมาะสมกับผู้อ่านเพียงใด
- ค. ชนิดของกระดาษและหนทานเพียงไร
- ง. การเข้าปกแข็งแร่กัหรือไม
- จ. การพิมพ์เป็นอย่างไร¹

การวิเคราะห์หรือประเมินผลหนังสือเรียนนั้นควรพิจารณาตามลำดับขั้นตอน และทำอย่างพิถีพิถันพอสมควร โกชัย สาริกบุตร และ สมพร สาริกบุตร ได้เขียนอธิบายไว้ว่า การมีการกลั่นกรองประเด็นต่าง ๆ ของหนังสือเรียนดังนี้

1. การจับหมวดหมู่และเรียงลำดับเนื้อเรื่องเรียบร้อย
2. สารัตถะของเนื้อหาควรนำเสนออย่างตรงไปตรงมา แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในเรื่อง นิยาม กฎ หลักการ ตัวอย่าง ความจริง ความคิดเห็น การคาดคะเน
3. การใช้ภาษาไม่ซับซ้อน ไม่กำกวม เข้าใจได้ง่าย
4. เนื้อหาสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร

---

¹ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, "การประเมินคุณค่าของตำราและสารานุกรม," วารสาร
ห้องสมุด 13 (กันยายน-ตุลาคม 2512) : 318 - 321.

5. ค่านิยมที่ปรากฏในหนังสือนั้นควร เป็นสิ่งที่ยอมรับกันกว้างขวาง มีความสัมพันธ์กับตัวนักเรียน และสามารถปลูกฝังค่านิยมนั้น ๆ ได้ เพื่อจะได้ยกระดับสติปัญญา ระดับจิตใจและความสามารถของผู้เรียนให้สูงขึ้น

6. เนื้อหาที่มีการอ้างอิงหลักฐานอย่างถูกต้อง ผู้วิเคราะห์แบบเรียนจึงควรพิจารณาเรื่องการอ้างอิงหลักฐานต่าง ๆ ในหนังสือเรียนอย่างละเอียด

7. มีกิจกรรมเสนอและวัดผลท้ายบท

8. ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนทำให้ออกใจความสะกดก เข้าใจเรื่องได้ง่ายและรวดเร็ว ทำให้อ่าน ซึ่งได้แก่ ภาพประกอบ ส่วนเสริมทางด้านวิชาการ เช่น แผนภูมิ ตาราง แผนผัง ฯลฯ สีเส้น สวยงาม รูปเล่มกระชับรัด กระดาษที่พอสมควร ตัวพิมพ์ชัดเจนถูกต้อง ขนาดของตัวพิมพ์เหมาะกับสายตาของนักเรียน

9. ควรประเมินคุณค่าของหนังสือเรียนโดยเน้นคุณค่าของเนื้อหาและกิจกรรมเป็นสำคัญ

ค่านี้อาณาและค่านกิจกรรมนั้นมี 2 ส่วน ได้แก่

ก. ส่วนประกอบทางด้านความรู้ มีเนื้อหาที่มุ่งความคิดเป็นหลัก มีความสัมพันธ์ระหว่างวิชา มีเนื้อหาที่ทันสมัย ให้ความรู้ที่เป็นกลาง ปราศจากอคติ เป็นเครื่องชี้แนะทั้งครูและนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ

ข. ส่วนประกอบทางด้านเจตคติ มีเนื้อหาที่สร้างพื้นฐานให้นักเรียนขบคิด สร้างสถานการณ์ให้มีโอกาสตัดสินใจ ให้เกิดการอธิบาย เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด และมีส่วนเร่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น¹

นักการศึกษาต่างประเทศได้วางเกณฑ์ในการพิจารณาหรือวิเคราะห์แบบเรียน มีลักษณะคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันละเอียดพิศดารจากที่กล่าวไปแล้วก็มี จะขอนำมากล่าวเพียง

¹ โกชัย สาริกบุตร และ สมพร สาริกบุตร, แนวการวิเคราะห์และประเมินผลแบบเรียน, หน้า 24 - 40.

สิ่งเข้ปะเท่ำนัน โคแถ่เกนท่จก Educator's Encyclopedia ซ่งกล่วว่ละเอียค
มกและแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 คำน คือ

1. ทมวกรูปเลมของหนังสือเรียน

ก. การนำรูปภาพ กราฟ แผนภูมิ แชนที่ มาประกอบในหนังสือเรียนทำให้
เกิดผลสมควมมุงหมาย และใช้โคอยางกวางขวาง มีวิธีการเสนอที่แยบคายหรือไม

ข. การออกแบบปก ทำให้เกิดควมน่าอ่าน มีควมทันสมัย มีสีสันคิงคูค
ควมสนใจหรือไม

ค. การเว่นริมกระคายและที่ว่างทาง ๆ มีส่วนให้หนังสือเรียนน่าอ่าน
น่าสนใจซึ้นหรือไม

ง. การเข้รูปเลมทำโคแข็งแรงทนทาน มีควมเรียบรอยคิหรือไม

จ. กระคายที่โซพิมพทนทานและน่าอ่านหรือไม

ฉ. มีเอกสารอ้างอิงและคชันครมถวนคิหรือไม

2. ทมวคเนื้อหา

ก. เนื้อหาเหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะ เหมาะสมกับระดับการอ่านและ
ตรงกับควมสนใจของนักเรียนหรือไม

ข. สามารถค้ดแปลงเนื้อหาให้สอกคล้องกับควมแตกทางระหว่างบุคคล
ของนักเรียน และมีความสัมพันธ์กับพื้นประสบกาวณ์เกิมของนักเรียนหรือไม

ค. การเสนอเนื้อหาสาระทาง ๆ ในหนังสือเรียนมีความเกียวเนื่อง
สัมพันธ์กันคิหรือไม

ง. เนื้อหาโค้สอกแทรกคุณค้าของประชาชิปไตยว่อยางคิหรือไม

จ. เนื้อหามีแบบบัญญัติเป็นศูนย์กลาง และแบบเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง
มีความสมคูลยกันหรือไม

ฉ. เนื้อหาที่เป็นประเด็นโค้แย้งในส่วนที่เป็นจริง และภาพประกอบโค้
แสดงออกอยางอิสระและมีอคคิหรือไม

ช. เนื้อหาในส่วนที่เป็นจริง ภาพประกอบ การอ้างอิง แหล่งขอมูลทางๆ
มีความถูกคองทันสมัย

- ข. วิธีการเขียนน่าสนใจและมีความชัดเจน
- ฉ. เนื้อหา ภาพประกอบ และลักษณะของบุคคลเสนออย่างมีข้อมูลหรือไม่
- ค. มีเชิงอรรถทำให้สมบูรณ์ตามมุ่งหวังและมีเพียงพอหรือไม่
- ง. มีแบบฝึกหัดเพื่อวัดผลสำหรับนักเรียนพอเพียงหรือไม่¹

เลียวนาร์ด เฮช คลาร์ก และ เออร์วิง เอส สตาร์ (Leonard H. Clark and Irving S. Starr) ได้วางกฎเกณฑ์การเลือกพิจารณาหนังสือแบบเรียนไว้ มีลักษณะคล้ายกันกับกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ดังนี้ เนื้อหาควรถูกต้องตามความเป็นจริง ทันสมัย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชา สัมพันธ์กับความรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ครอบคลุมเนื้อหาสำคัญไว้อย่างครบถ้วน และเรียงลำดับไว้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ส่วนประกอบด้านอื่น ๆ ได้แก่ กิจกรรม เชิงอรรถ ภาพประกอบ การพิมพ์ มีคุณภาพดี ช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้เขียนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นโดยตรง²

เกณฑ์ในการพิจารณาวิเคราะห์หนังสือเรียนของนักการศึกษาชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ค้นคว้ามาแล้วนั้นเป็นหลักเกณฑ์หรือเป็นแนวทางศึกษาหนังสือเรียนโดยทั่วไป ไม่ได้เจาะจงสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง ได้มีนักการศึกษาที่ศึกษาเกณฑ์ในการวิเคราะห์หนังสือเรียนวิชาภาษาไทยโดยตรง โดยกล่าวไว้อย่างละเอียดดังนี้

1. ด้านเนื้อหา ควรพิจารณา
  - ก. เนื้อหาที่มีความถูกต้องและเที่ยงตรง

---

¹Edward W. Smith, Stanley, W. Krouse, Jr., and Mark M. Atkinson, "Textbook Selection," The Educator's Encyclopedia 7th ed. 1 (1969) : 652 - 653.

²Leonard H. Clark and Irving S. Starr, Secondary School Teaching methods 3d ed. (New York : Macmillan Publishing Co., 1976), p.266.

- ข. เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน มีความยากง่ายสอดคล้องกับ
ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน
- ค. มีแนวคิดปรัชญาสัมพันธ์กับวิชาเรียน เพื่อนำไปใช้กับสังคมประชาธิปไตย
ง. สร้างมโนทัศน์ที่เหมาะสม เพียงพอไม่ซ้ำซ้อนกัน
- จ. การสอนเนื้อหาทางวรรณคดี ควรให้ทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน สัมพันธ์กัน
2. คำถามการจัดหนังสือ ผู้พิมพ์โฆษณา ผู้แต่งเป็นผู้ที่เชื่อถือได้ ส่วนประกอบ
ต่าง ๆ ของหนังสือ ได้แก่ ภาพ แบบฝึกหัด กิจกรรมเสนอแนะ ลักษณะของกระดาษ
การเย็บเล่ม การพิมพ์ มีคุณภาพดี และราคาเหมาะสม
3. คำถามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบเรียนที่ก็จะช่วยแนะแนว ชี้นำ
ผู้สอนในทางต่าง ๆ เช่น ข้อต่อการจัดกิจกรรม
4. พัฒนาความคิดในคำวิจารณ์ เป็นที่สนใจของนักเรียน ก่อให้เกิดความอยาก
คนควาเพิ่มเติมจากเรื่องที่เรียน
5. มีแบบทดสอบประเมินผลในแต่ละบท มีหนังสืออ่านประกอบ คู่มือครูช่วยใน
การคนควา การประเมินผลควรเน้นในคำความคิดมากกว่าความจำ¹

จากการวิเคราะห์หนังสือเรียนทั้งของนักวิชาการชาวไทย และชาวต่างประเทศ
ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาปรับและสรุปเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาวิเคราะห์หนังสือเรียน
วิชาหลักภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1 ดังนี้

1. คำถามเนื้อหา

1. เนื้อหาในหนังสือเรียนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
ของวิชาหลักภาษาไทยหรือไม่
2. เนื้อหาของหนังสือเรียนในส่วนที่เป็นจริงมีความถูกต้องทันสมัยหรือไม่

¹ประภาศรี สีหอำไพ, "เกณฑ์ในการวิเคราะห์แบบเรียนภาษาไทย," หน้า 59-60.

3. เนื้อหาในหนังสือเรียนมีความสัมพันธ์กับพื้นความรู้ของนักเรียนวิชา
หลักภาษาไทยและวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือไม่

4. เนื้อหากล้าถึงสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนรู้จักหรือไม่

5. เนื้อหาที่มีความยากง่ายและเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นหรือไม่

2. วิธีการเขียนหนังสือเรียน

1. การเสนอเนื้อหาโดยวิธีการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนหรือไม่

2. บทเรียนแต่ละบทเรียงลำดับเนื้อเรื่องจากง่ายไปหายากหรือไม่

3. การอธิบายเนื้อหาทำได้ละเอียด ชัดเจน มีตัวอย่างประกอบอย่าง
แจ่มแจ้งหรือไม่

4. การเสนอความรู้ทางหลักภาษาไทยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ใน
การใช้ภาษาในชีวิตประจำวันหรือไม่

5. วิธีการเสนอเนื้อหาได้แนะวิธีและส่งเสริมให้เกิดความคิดที่ถูกต้อง
รู้จักการหาความรู้ด้วยตนเอง หรือไม่

6. วิธีการเสนอเนื้อหาจะทำให้ได้รับความรู้และเกิดทักษะจากการอ่าน
ทั้งยังมีส่วนช่วยผู้อ่านให้อยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปหรือไม่

7. ศัพท์ภาษา และการใช้ภาษา อธิบายเนื้อหาได้ชัดเจน ทั้งไม่ยาก
เกินไป เหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียนในระดับนี้หรือไม่

8. การใช้สำนวนภาษาได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทยหรือไม่

3. คุณภาพส่วนประกอบของหนังสือเรียน

ก. รูปเล่ม

1. ปกหนังสือมีการออกแบบให้สวยงาม ใช้สีดึงดูดความสนใจของ
ผู้อ่าน มีภาพเหมาะสมกับเนื้อหา ใช้ภาพที่ทันสมัย สภาพกระดาษปกเป็นกระดาษเนื้อแข็ง
ขาดยาก เคลือบพลาสติกทำให้คงทนหรือไม่

2. การหารูปเล่มหนังสือทำอย่างมั่นคง ประณีตถาวรหรือไม่

3. หนังสือมีขนาดพอเหมาะไม่หนาเกินไป สะดวกในการหยิบใช้หรือไม่

4. กระดาษที่ใช้พิมพ์ขาวสะอาด มีความหนาหนา ใต้งานฐาน ทำให้
นำอ่านหรือไม่

ข. การพิมพ์

1. ขนาดของตัวอักษรที่ใช้พิมพ์ในหนังสือเรียนมีขนาดชัดเจนเหมาะสม
กับสายตาของนักเรียนหรือไม่ และตัวอักษรที่ใช้พิมพ์มีรูปร่างสวยงาม ชัดเจน ถูกต้องหรือไม่
2. มีตัวอักษรลักษณะพิเศษ หรือมีการขีดเส้นใต้เพื่อเน้นความสำคัญ
ทำได้เด่นชัดและเหมาะสมกับสภาพเนื้อหาหรือไม่
3. การใช้เครื่องหมายวรรคตอนถูกต้องหรือไม่
4. การสะกดคำมีความถูกต้องหรือไม่
5. การพิมพ์ย่อหน้า การเว้นวรรค การเว้นช่องว่างของหนังสือแต่ละ
หน้าทำได้เหมาะสม และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดี

ค. ภาพประกอบ

1. คุณภาพของภาพประกอบอยู่ในเกณฑ์ดี และมีขนาดของภาพโต
พอเหมาะกับสิ่งที่เสนอในภาพหรือไม่
2. ขั้นตอนในการนำภาพเข้าไปประกอบเหมาะสมกับเรื่องหรือไม่
3. ภาพที่ใช้ประกอบเหมาะสมและสัมพันธ์กับเนื้อหา และมีความถูกต้อง
หรือไม่
4. จำนวนภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหาหรือไม่

ง. กิจกรรมและแบบฝึกหัด

1. หนังสือเรียนมีกิจกรรมการ เรียนการสอนเสนอแนะไว้ทำขยบทเรียน
หรือไม่
2. หนังสือเรียนมีแบบฝึกหัดเมื่อจบเนื้อหาแต่ละบท และครอบคลุมเนื้อหา
ได้ครบถ้วนหรือไม่
3. แบบฝึกหัดมีทั้งแบบปรนัยและอัตนัย และมีปริมาณเพียงพอที่จะฝึกเด็ก
ให้เกิดความแม่นยำทางเนื้อหา และวัดความรู้ของผู้เรียนได้ลึกซึ้งหรือไม่

4. แบบฝึกหัดสามารถช่วยให้นักเรียนไ้พัฒนาความคิดหรือไม่

จ. ส่วนประกอบอื่น ๆ

1. หนังสือแจ้งให้ผู้อ่านทราบรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อสำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ จังหวัดที่ตั้งสำนักพิมพ์ และจำนวนเล่มที่พิมพ์ออกสู่ตลาดช้คเจนหรือไม่
2. หนังสือระบุ ประสบการณ์ วุฒิของผู้แต่งหนังสือช้คเจนหรือไม่
3. ราคาของหนังสือเล่มนี้มีความเหมาะสมค้คแล้วหรือไม่
4. หนังสือเรียนมีบรรณานุกรมท้ายเล่มหรือท้ายบท เพื่อให้ความกระจ่างพอที่จะสืบสวนค้นคว้าหรือไม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีผู้วิจัยหลายท่านได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการ เรียนการสอนวิชาภาษาไทยรวมทั้ง วิชาหลักภาษาไทย ดังนี้คือ

ปีพ.ศ. 2508 ประภาสรี สุกบรรทัด ได้สำรวจการสอนวิชาหลักภาษาไทยใน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญในจังหวัดพระนคร โดยแจกแบบสอบถามครู 129 คน นักเรียน 450 คน ในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสาธิต พบว่าครูที่สอน วิชาหลักภาษาไทยมักจะมีอายุมาก ส่วนมากมีวุฒิระดับอนุปริญญา ชอบสอนวิชาหลักภาษาไทย น้อยกว่าวิชาวรรณคดีไทย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของโรงเรียน ครูโรงเรียนราษฎร์ไม่ชอบ สอน ครูโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนสาธิตชอบสอน เหตุที่ชอบสอนเพราะเห็นว่าการสอน ทำให้โคคนควาหาความรู้แปลก ๆ ใหม่ ๆ เกี่ยวกับภาษามากขึ้น ทั้งยังเห็นว่าภาษาไทยเป็น ภาษาของชาติ น่าสนใจ น่าศึกษา ควรเชิดชูไว้ เห็นว่ามีประโยชน์ค่อนักเรียนควย ครูส่วน มากเห็นว่านักเรียนเข้าใจเนื้อหาหลักภาษาไทยค้คพอใช้ และมีความรู้ค้คพอใช้ สำหรับความคิด เห็นของนักเรียนที่มีค้ควิชาหลักภาษาไทยนั้น นักเรียนชอบวิชาหลักภาษาไทยน้อยที่สุดในหมวด วิชาภาษาไทย นักเรียนโรงเรียนสาธิตชอบวิชานี้มากกว่านักเรียนโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียน ราษฎร์ การสอนของครูนั้น สอนแยกเฉพาะวิชาหลักภาษาไทย ในบางครั้ง และสอนร่วมกับวิชา ในหมวดภาษาไทยบางครั้ง ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรและแบบเรียนนั้น ครูเห็นว่าหลักสูตร

กำหนดอัตราเวลาเรียน และเนื้อหาได้เหมาะสม ส่วนเนื้อหาแบบเรียนหรือตำราไวยากรณ์
ที่ครูใช้สอนนั้น ครูเห็นว่าเหมาะสมกับระดับชั้นบางบท และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า เนื้อหาหลัก
ภาษาไทยควรให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญาของเด็ก ใช้ภาษาชัดเจนเข้าใจง่ายและมีแบบฝึกหัด
ให้นักเรียนทำมาก ๆ¹

จะอ่อน เอี่ยมทราย ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการสอนวิชาภาษาไทยในชั้นมัธยม
ศึกษาตอนต้น โรงเรียนหลวง ในปีการศึกษา 2512 จากจำนวนนักเรียน 570 คน นักเรียน
ชาย 313 คน นักเรียนหญิง 257 คน ครูจำนวน 7 คน ปรากฏผลในเรื่องทัศนคติของครูต่อ
วิชาหลักภาษาไทยเช่นเดียวกับงานวิจัยของ ประภาศรี สุกบรหัทท์ ว่าครูส่วนน้อยชอบวิชาหลัก
ภาษาไทย แต่ให้เหตุผลต่างไปก็คือ ไม่ชอบสอนเพราะนักเรียนไม่สนใจเรียน ครูส่วนใหญ่มี
ความเห็นว่ หลักสูตรและแบบเรียนวิชาภาษาไทยที่ใช้อยู่ในขณะนี้เหมาะสมดีแล้ว ดังนั้นครูจึง
ประสบปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและแบบเรียนน้อย ปัญหาที่ครูเห็นว่าสำคัญมากที่สุดคือ การปลูกฝัง
คุณค่านิยมทางภาษาให้นักเรียน ความคิดเห็นของนักเรียนนั้นชอบวิชาหลักภาษาไทยเพียงร้อยละ
8.40 หรือ 1 ใน 10 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดเท่านั้น นักเรียนส่วนมากมีความคิดเห็นว่า
เนื้อหาวิชาและแบบเรียนภาษาไทยที่ใช้เรียนขณะนี้มีความเหมาะสมดีแล้ว ที่เห็นว่าง่ายเกินไป
มีเพียง 42 คน นักเรียนมีความพอใจต่อเนื้อหา และแบบเรียนที่ตนเรียนเป็นอย่างมาก ปัญหา
ที่นักเรียนประสบเกี่ยวกับการเรียนวิชาหลักภาษาไทยคือ ขาดอุปกรณ์ประกอบการเรียน และ
หนังสือค้นคว้าอื่น ๆ นอกจากตำรา ขาดความเอาใจใส่จากครูผู้สอน และเวลาเรียนหลักภาษา
มักว่างนอน²

¹ประภาศรี สุกบรหัทท์, "การสำรวจการสอนวิชาหลักภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น สายสามัญในจังหวัดพระนคร."

²จะอ่อน เอี่ยมทราย, "การศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการสอนภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนหลวง ปีการศึกษา 2512," (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

นอกจากงานวิจัยของ ประภาสรี สุกบรรทัด และ ฉะอ้อน เอี่ยมทราย กังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีงานวิจัยของ อมร จิตตมัย ที่แสดงให้เห็นทัศนคติของครูว่าในหมวดวิชาภาษาไทยไม่ชอบสอนวิชาหลักภาษาไทยมากที่สุด อมร จิตตมัย ได้สำรวจวิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญของโรงเรียนในจังหวัดพระนคร ในปีการศึกษา 2514 ได้ส่งแบบสอบถามให้ครูภาษาไทย จำนวน 80 ชุด ในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสาธิตทั้งหมด 10 โรงเรียน วิชาที่ครูชอบสอนมากที่สุดคือวิชาวรรณคดี มีครูเพียงร้อยละ 6.67 ที่ชอบสอนวิชาหลักภาษาไทย ครูภาษาไทยส่วนมากได้อ่านหลักสูตรและประมวลการสอนจนจบ และมีความเห็นว่าหลักสูตรและหนังสือแบบเรียนที่ใช้อยู่ในขณะนี้ยังไม่เหมาะสมวิธีสอนและกิจกรรมการสอนของครู ครูนิยมใช้วิธีสอนโดยคัดแปลงให้เหมาะสมกับแต่ละห้องมีจำนวนร้อยละ 60 บางครั้งครูใช้วิธีสอนที่จะฝึกทักษะทั้ง 4 ได้แก่ เล็ก มีการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ครูมีความเห็นว่า วิชาหลักภาษาไทยเป็นวิชาที่นักเรียนไม่ชอบเรียนมากที่สุด และวิชาวรรณคดีเป็นวิชาที่นักเรียนชอบมากที่สุด การที่นักเรียนมีทัศนคติไม่ดีเป็นเพราะเนื้อหาวิชาบางเรื่องไม่ตรงกับกับความต้องการและวัยของเด็ก

ในปีการศึกษา 2515 ดาวร จิตโสภาก ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนราษฎร์ในนครหลวงกรุงเทพมหานคร ได้ใช้แบบสอบถามครู จำนวน 68 คน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง และเสริมสร้างทัศนคติที่ดีของครูต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ปรากฏผลว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่าการเป็นครูภาษาไทยไม่มีความสำคัญ และไม่ได้รับความนิยมนักเรียนเท่าเทียมกับครูวิชาอื่น ครูส่วนใหญ่ชอบสอนวิชาวรรณคดีไทย โดยให้เหตุผลว่า บทเรียนสอนง่าย สนุก สะดวกแก่การจำ ไม่เหมือนวิชาหลักภาษาและการใช้ภาษา ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรและแบบเรียน ครูเห็นว่าเนื้อหาส่วนใหญ่มีความกำกวม เนื้อหาสัมพันธ์กับเวลาเรียน แบบเรียนที่ใช้อยู่ใน

---

¹อมร จิตตมัย, "การสำรวจวิธีสอนภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญของโรงเรียนในจังหวัดพระนคร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

หลักสูตรมัธยมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 นั้นครูส่วนใหญ่เห็นว่ากำหนดไว้ก็ปานกลางใน
ทุกระดับชั้น¹

ในปีการศึกษาเดียวกัน มีงานวิจัยที่ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับวิชา
ภาษาไทย รวมทั้งวิชาหลักภาษาไทยทำให้ทราบเหตุผลที่นักเรียนไม่ชอบวิชาหลักภาษาไทย
ชัดเจนคืองานวิจัยของ สุธีร์ ลิขิตจันทร์สกุล ได้สำรวจความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 ของโรงเรียนราษฎร์ในนครหลวงกรุง เทพนบุรีที่มีต่อวิชาภาษาไทยเลือกตัวอย่าง
ประชากรแบบ Stratified Random Sampling รวมนักเรียน 220 คน แยกตัวอย่าง
ประชากรออกเป็นหญิงชาย ปรากฏผลว่า นักเรียนส่วนมากทั้งชายและหญิงชอบเรียนวิชา
วรรณคดีไทยมากที่สุด และวิชาที่ชอบน้อยที่สุดคือ วิชาหลักภาษาไทย สาเหตุที่ชอบวรรณคดีไทย
เพราะเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ครูให้ความรู้ประกอบด้วย ช่วยให้เข้าใจวิชานี้ดีขึ้น ส่วนสาเหตุ
ที่ไม่ชอบเรียนวิชาหลักภาษาไทย เพราะเนื้อหาหายาก ซ้ำ ๆ น่าเบื่อหน่าย ไม่ชอบท่องจำ
แต่นักเรียนทั้งชายและหญิงยังมองเห็นความสำคัญของวิชาภาษาไทยว่าเป็นภาษาประจำชาติ
ทำให้รู้จักแบบแผนของภาษาไทย และนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ความคิดเห็นเกี่ยว
กับแบบเรียนวิชาภาษาไทยนั้นนักเรียนส่วนมากทั้งชายและหญิงเห็นว่า ลักษณะของเล่มไม่ชวน
อ่าน เช่น สี รูปเล่ม ทำให้น่าเบื่อ ภาพประกอบน้อยมากแทบจะไม่มี ความผิดพลาดใน
เรื่อง คำมีมาก เนื้อหาซ้ำๆซากๆ โดยเฉพาะวิชาหลักภาษา คำที่ใช้ยกตัวอย่างไม่ค่อย
แจ่มชัด ยากแก่การเข้าใจการกำหนดหัวข้อเรื่อง เพื่อแต่งเรียงความ และจดหมายซ้ำ ๆ
กันน่าเบื่อหน่าย เพราะเหมือนกันทุกปี นักเรียนได้ให้ข้อเสนอแนะว่า แบบเรียนควรมี
รูปภาพประกอบแต่ละเรื่องให้มากขึ้น เพื่อให้นักเรียนเข้าใจได้คือ รูปเล่มกระต๊อครัด น่าอ่าน
มีสีสันสวยงาม เรื่องที่นำมาให้เรียนควรรวให้สาระ และมีประโยชน์อย่างแท้จริง ให้ความรู้
แปลก ๆ ใหม่ ๆ ควรมีข้อความที่อธิบายความประกอบไว้ด้วย เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น สดุก

¹ถาวร จิตโสภาก, "ความคิดเห็นของครูต้อการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาใน
โรงเรียนราษฎร์ในนครหลวงกรุง เทพนบุรี," วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลง
กรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

และชาวซึ่งยังขึ้นนอกจากนี้ควรมีแบบเรียนประกอบมากกว่า 1 เล่ม¹

การเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทยในระดับอื่น ๆ ก็ประสบปัญหาพอควรเช่นกัน พบจากงานวิจัยของ ผกาศรี หงส์นาค ได้ศึกษาการเรียนการสอนหลักภาษาไทยในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา² คัดส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ผู้สอนหลักภาษาไทย และนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นต้น ในวิทยาลัยครู 6 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2517 ปรากฏผลดังนี้คือ อาจารย์ส่วนใหญ่เห็นว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทยโดยวิเคราะห์หลักสูตรและค้นคว้าเนื้อหาเพิ่มเติม ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ประสบคือ หลักสูตรมีเนื้อหาวิชายากเกินไป ควรปรับปรุงหลักสูตร อาจารย์ส่วนมากต้องการความช่วยเหลือในเรื่องอุปกรณ์การสอน และวิธีสอนจากศึกษานิเทศก์ ในค่านักศึกษาส่วนใหญ่ชอบเรียนวรรณคดีไทยเรียนหลักภาษาไทยด้วยวิธีจกงาน และฟังอาจารย์บรรยาย ปัญหาที่ประสบคือ เนื้อหาวิชาเข้าใจยาก ต้องการให้อาจารย์ใช้อุปกรณ์การสอนและจัดกิจกรรมการสอน ถึงแม้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่ชอบเรียนวิชาหลักภาษาไทย แต่ก็มีนักศึกษาจำนวนมากถึงร้อยละ 40.04 ไม่ชอบเรียนวิชาหลักภาษาไทย โดยนักศึกษาร้อยละ 45.81 เห็นว่า เนื้อหาวิชาเข้าใจยาก²

ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ในปีการศึกษา 2518 อภิวัฒน์ ปรีชาประสาน ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 หมวดวิชาภาษาไทย ได้สอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร 68 คน ศึกษาพิเศษทั้งหมด วิชาภาษาไทย 12 คน ครูสอนวิชาภาษาไทย 110 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 200 คน ปรากฏผลว่า ผู้บริหาร ศึกษาพิเศษทั้งหมดวิชาภาษาไทย ครูภาษาไทย และนักเรียน

¹ สุธีร์ ลิขิตจันทร์สกุล, "การสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนราษฎร์ในนครหลวงกรุงเทพธนบุรีที่มีต่อวิชาภาษาไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515).

² ผกาศรี หงส์นาค, "การเรียนการสอนหลักภาษาไทยในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา, "

เห็นว่า ความมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตรมหาวิทยาลัยไทยมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง มีบางประการควรแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้เนื้อหาวิชาทันสมัยน่าสนใจและเหมาะสมกับสภาพการณ์และความต้องการของสังคมปัจจุบัน ด้านอุปกรณ์การสอนต้องการอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ต้องการแบบเรียนที่ดีมีมาตรฐาน ทันสมัย น่าสนใจ มีเนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกันในระดับต่าง ๆ¹

นอกจากงานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยแล้วยังมีงานวิจัยที่ศึกษาในค่านหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยได้แก่ งานวิจัยของ สุภัตญา โชติกพานิช ได้วิจัยในปีการศึกษา 2518 เพื่อวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนวิชาวรรณคดีไทย เล่ม 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ใช้อยู่ในกรุงเทพมหานคร ได้สอบถามความคิดเห็น ครูอาจารย์ และนักเรียน ใช้ประชากรที่เป็นครูอาจารย์ 30 คน นักเรียน 300 คน ทั้งเพศชายและเพศหญิงจากโรงเรียนต่าง ๆ 2 ประเภทคือ โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หนังสือแบบเรียนวิชาวรรณคดีไทยเล่ม 3 ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้ใช้เป็นแบบเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นั้นมีทั้งข้อดี และข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข สิ่งควรปรับปรุงคือคุณภาพในการจัดทำแบบเรียน ด้านการพิมพ์ การจัดรูปเล่ม ภาพประกอบ ฯลฯ และควรเพิ่มเติมเนื้อหาของแบบเรียนให้มากขึ้นอีก เรื่องที่ล้าสมัย ไม่น่าสนใจควรคัดออก นักเรียนได้ข้อเสนอแนะสำหรับแบบเรียนวิชาวรรณคดีไทย เล่ม 3 คือ ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาภายในเล่ม ทางด้านหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนแผนพัฒนาประเทศ โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนทางสังคม จิตวิทยา และปรัชญา เรื่องที่จัดให้นักเรียนเรียนนั้น ควรเป็นเรื่องที่มีคุณค่าทางด้านวรรณคดี ทันสมัย เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน และควรให้ประโยชน์แก่นักเรียนโดยส่งเสริมคุณธรรม รวมทั้งพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความซาบซึ้ง ความเจริญทางจินตนาการ

¹อภิวัฒน์ ปรีชาประศาสน์, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

วิจารณ์งาน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในสุนทรียภาพทางวรรณคดีไทย¹

จากงานวิจัยของ สุกัญญา โชติภพนิช ทำให้เห็นถึงความต้องการของนักเรียน ต่อเรื่องที่เรียนว่าควรเป็นเรื่องมีคุณค่า ทันสมัย เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และเป็นประโยชน์แก่นักเรียน ซึ่งไม่เพียงจะต้องการคุณค่าดังกล่าวจากการเรียนวิชาวรรณคดีไทย เท่านั้น นักเรียนยังควรได้รับคุณค่านี้จากการเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิชาหลักภาษาไทย พบได้จากงานวิจัยของ มัทนียา แสงสัศตรัตน์ ซึ่งได้ศึกษาปัญหาการใช้แบบเรียนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในปีการศึกษา 2514 โดยสอบถามครู โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ในเขตจังหวัดนครหลวงกรุงเทพมหานคร จำนวน 62 คน ก็ปรากฏว่าครูต้องการให้นักเรียนได้เรียนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ส่วนความเห็นอื่น ๆ พอสรุปได้ว่า ครูภาษาไทยส่วนมากใช้หนังสือแบบเรียนวรรณคดีไทยสอนมากที่สุด ครูใช้แบบเรียนหลักภาษาและการใช้ภาษาแตกต่างกันออกไป เพราะเลือกหลายแห่งจัดทำขึ้น และกระทรวงศึกษาได้บังคับใช้เล่มใดโดยตรง สำหรับแบบเรียนหลักภาษา และการใช้ภาษา ครูส่วนมากเห็นว่าควรของคนคว่าเพิ่มเติม ครูที่เห็นว่า ยังไม่มีตำราหลักภาษาไทยที่เชื่อถือ และเป็นแนวทางการสอนได้คิดเป็นร้อยละ 35.49 เท่า ๆ กับที่ครูคิดว่าแบบเรียนบางเล่มเชื่อถือไม่ได้ และครูทุกคนคิดว่าจะต้องศึกษาเพิ่มเติม ครูส่วนใหญ่คิดว่าแบบเรียนหลักภาษา เหมาะกับระดับชั้นบางบท ครูต้องการให้ผู้แต่งแบบเรียนวิชาภาษาไทยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางภาษาไทย ไม่ต้องการให้เจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียวและครูต้องการมีส่วนร่วมในการสร้างบทเรียน

เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาหลักภาษาไทย ครูส่วนมากเห็นว่าเนื้อหาในหลักภาษายากไปเรื่องที่น่ามาให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ยาก เช่น ในเรื่องอักษรวิจิ ประโยคราชาศัพท์ สอนธิ สมาส ฯลฯ ครูยังมีความเห็นว่า ควรทำบทเรียนในเนื้อเรื่องหลักภาษา

¹สุกัญญา โชติภพนิช, "การวิเคราะห์แบบเรียนวิชาวรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518)

ให้สอดคล้องกับการใช้ภาษา คำราชของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านไม่ตรงกัน ทำให้ยากแก่การ
คัดลิกใจ และครูไม่สามารถหาวิธีสอนที่น่าสนใจ หนังสือที่มีอยู่ไม่เหมาะสำหรับเด็ก ครู
ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า รูปเล่มของหนังสือหลักภาษาไทยกระทัดรัดเหมาะสมดีแล้ว คิวพิมพ์
หนังสือหลักภาษาเหมาะสมดี ควรพิมพ์สีคำในเรื่องที่สำคัญ¹

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของคังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น สรุปได้เป็น 2 ประเด็นคือ

1. การเรียนการสอนวิชาหลักภาษาไทย จากงานวิจัยพบว่า นักเรียนมี
ทัศนคติไม่ดีต่อวิชาหลักภาษาไทยอยู่มาก และในหมวดวิชาภาษาไทยครูและนักเรียนไม่ชอบ
วิชาหลักภาษาไทยมากที่สุด เหตุผลที่ไม่ชอบมีหลายประการได้แก่ นักเรียนไม่สนใจเรียน
วิชานี้ ขาดอุปกรณ์การเรียน ฯลฯ

2. หลักสูตรและหนังสือแบบเรียน หลักสูตรกำหนดค้ักราวเวลาเรียนและเนื้อหา
ได้เหมาะสม แต่เนื้อหาหลักภาษาไทยควรมีการปรับปรุงบางบท เพื่อให้เหมาะสมกับระดับสติ
ปัญญาของเด็ก และ เนื้อหาควรให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน ควรให้เนื้อหาหลักภาษาสอดคล้อง
กับชีวิตประจำวัน รูปเล่มของหนังสือหลักภาษาที่ใช้อยู่ที่นั้กระทัดรัดเหมาะสมดีแล้ว แต่ควร
ปรับปรุงด้านกรเย็บเล่ม ภาพประกอบ และวิชาการเขียนในที่น่าสนใจ

การวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นคามการเรียนการสอนและคานหนังสือเรียนวิชาภาษา
ไทยที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นงานวิจัยที่อยู่ในช่วงการไ้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปีพุทธศักราช
2506 เมื่อได้เปลี่ยนมาใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นฉบับปีพุทธศักราช 2521 และกรมวิชาการ
ได้จัดทำหนังสือเรียนวิชาหลักภาษาไทยขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพราะเห็นว่า
เป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก

¹ มัทนียา แสงสักครัตน์, "ปัญหาการใช้แบบเรียนวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น ปีการศึกษา 2514,"